

Κοινωνικές και συναισθηματικές δυσκολίες εφήβων με μαθησιακές δυσκολίες

(Ψυχολόγοι ΚΕΣΥ Καρδίτσας:
Δεληγιάννη Κων/να και Ελένη Πέτσα)

Τα παιδιά με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες σχηματίζουν μια εξαιρετικά ανομοιογενή ομάδα με κύριο χαρακτηριστικό την ασυμφωνία στην εξέλιξη των επιμέρους ικανοτήτων.

Ωστόσο, τα παιδιά με Μ.Δ έχουν :

- 1) Φυσιολογική νοημοσύνη (ή υψηλότερη του φυσιολογικού).
- 2) Επαρκείς αισθητηριακές ικανότητες (άρτια όραση και ακοή).
- 3) Επαρκή σχολική φοίτηση
- 4) Επαρκή κοινωνικά-πολιτισμικά ερεθίσματα .
- 5) Σχολική επίδοση σημαντικά κατώτερη από αυτή που δικαιολογεί: (α) το νοητικό τους επίπεδο, (β) η ηλικία τους, και (γ) οι εκπαιδευτικές τους ευκαιρίες.
- 4) Ακανόνιστο προφίλ συμπεριφοράς ή ασυμφωνία στην εξέλιξη των επί μέρους ικανοτήτων.

Χαρακτηριστικά Παιδιών με Μαθησιακές Δυσκολίες

1. Μειωμένη ικανότητα συγκέντρωσης και προσοχής με συνέπεια να :

- δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν σε ένα έργο
- δυσκολεύονται να ακολουθήσουν σύνθετες οδηγίες
- δουλεύουν αργά στην τάξη και στις εξετάσεις
- δεν κρατούν καλές σημειώσεις
- δυσκολεύονται να ελέγξουν το έργο τους.
- δυσκολεύονται στην οργάνωση του χρόνου και των δραστηριοτήτων.

2. Δυσκολίες στην εργαζόμενη μνήμη με συνέπεια :

- Αδυναμία κωδικοποίησης της πληροφορίας, ώστε αυτή να αποθηκευτεί αποτελεσματικά.
- Χρησιμοποιούν «φτωχές» στρατηγικές για να οργανώσουν τις πληροφορίες και να τις αποθηκεύσουν με τρόπο που θα τα διευκολύνει να τις ανασύρουν όταν τις χρειαστούν.

(Εργαζόμενη μνήμη είναι το θεμέλιο των εκτελεστικών λειτουργιών του εγκεφάλου δηλαδή είναι η πιο σημαντική λειτουργία των νοητικών διαδικασιών. Σου επιτρέπει να πραγματοποιείς ενέργειες οι οποίες είχαν προγραμματιστεί νωρίτερα, να λύνεις

προβλήματα, να οργανώνεις τις πληροφορίες και να διατηρείς τη προσοχή στο ζητούμενο).

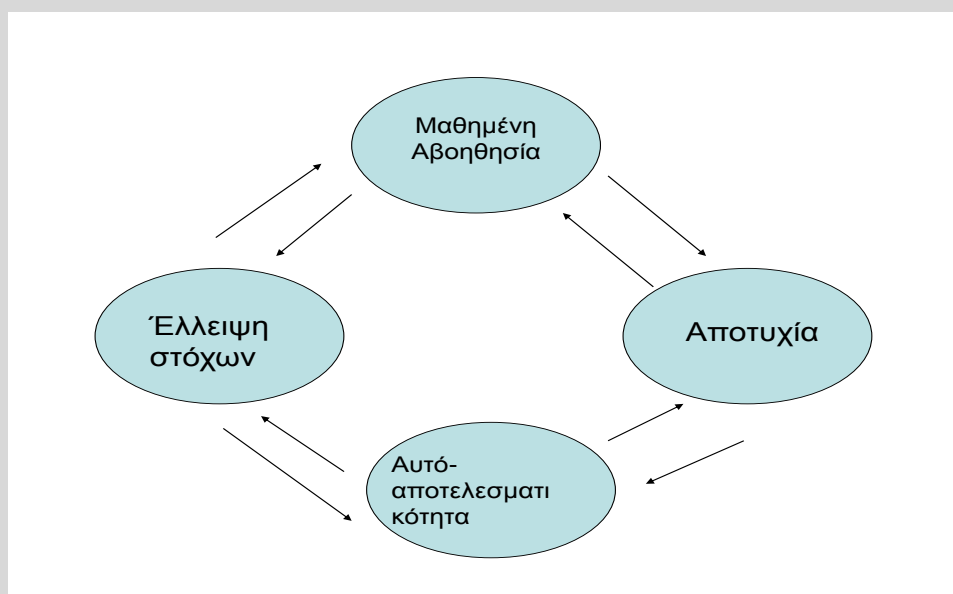
3. Δυσκολίες στις μεταγνωστικές δεξιότητες με συνέπεια:

- Αδυναμία αναγνώρισης των απαιτήσεων του έργου.
- Δυσκολία επιλογής και εφαρμογής στρατηγικών.
- Αδυναμία παρακολούθησης και ρύθμισης της απόδοσης στο έργο.
- Δυσκολίες στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της γνωστικής λειτουργίας.

4. Αδυναμία να εντοπίσουν τα αίτια της αποτυχίας και της επιτυχίας τους .

α) Αποδίδουν την **αποτυχία** τους περισσότερο στη χαμηλή τους ικανότητα και λιγότερο στην ανεπαρκή τους προσπάθεια

β) Αποδίδουν την **επιτυχία** τους σε παράγοντες μη ελέγξιμους, όπως είναι η ευκολία του έργου ή η τύχη και όχι στις ικανότητες τους.

(*Μαθημένη αβοηθησία* τα παιδιά με Μ.Δ πιστεύουν πως δεν έχουν ικανότητες και η όποια προσπάθειά τους είναι μάταιη και αποτυχημένη. Συνέπεια αυτής της στάσης είναι η συνεχής προσπάθειά τους να αποφύγουν την εμπλοκή με γνωστικά έργα, έτσι ώστε να μην αντιμετωπίσουν μια νέα αποτυχία).

5. Μειωμένο κίνητρο για μάθηση με συνέπεια να :

- Αποφεύγουν τις ευκαιρίες μάθησης και τις νέες γνώσεις, επιβεβαιώνοντας και ισχυροποιώντας έτσι τις πεποιθήσεις των χαμηλών κινήτρων, της ματαιώσης και των αρνητικών συναισθημάτων .

6. Δυσκολίες συμπεριφοράς με συνέπεια να :

- Εμφανίζουν προβλήματα επιθετικότητας και προκλητικότητας (απροκάλυπτη ανυπακοή, περιφρόνηση των κανόνων της τάξης, αντικοινωνική παραβατική συμπεριφορά)
- εσωστρέφεια- απόσυρση από την ομάδα των συνομηλίκων

- Επιλέγουν την παραβατική συμπεριφορά και τις ανάλογες παρέες για να κερδίσουν αναγνώριση και αποδοχή.

(**Οι δυσκολίες συμπεριφοράς** δεν αποτελούν συστατικό στοιχείο των **Μαθησιακών Δυσκολιών**. Είναι πιθανά απόρροια των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν μέσα στην τάξη και τις ανατροφοδοτούν άμεσα).

7. Δυσκολίες στις κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες με συνέπεια να :

- Αισθάνονται δυσφορία, ανεπάρκεια, αποτυχία, χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Νοιώθουν υπερευαίσθησια στην κριτική και αποθάρρυνση
- Βιώνουν άγχος, στρες, διαρκής ανησυχία, υπερένταση.
- Αισθάνονται θλίψη, κατάθλιψη, έλλειψη στόχων και νοήματος, αίσθημα μοναξιάς και αποξένωσης
- Δυσκολεύονται στη διαπραγμάτευση ή στην υπεράσπιση του εαυτού τους
- Δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν τα αρνητικά τους συναισθήματά.
- Γίνονται εύκολα εξαρτώμενα από φίλους, να «παρασύρονται», να μην αναπτύσσουν στενές φιλίες, να κάνουν παρέα με μεγαλύτερα ή μικρότερα παιδιά ή να είναι σε μεγάλο βαθμό ενδοτικά

Στρατηγικές Ενίσχυσης Κοινωνικό-συναισθηματικών δεξιοτήτων

1. Ενίσχυση κινήτρων

- Δημιουργείστε κλίμα εμπιστοσύνης (κατανόηση, αποδοχή και σεβασμός όλων των μαθητών)

- Δώστε ευκαιρίες για αντιστάθμιση των δυσκολιών (π.χ συμμετοχή σε δραστηριότητες όπου ο μαθητής είναι ικανός)
- Το μαθησιακό έργο να ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών
- Παρέχετε συνεχή ενθάρρυνση για την κάθε προσπάθεια

2.Ενίσχυση αυτοεκτίμησης

- Να εκτιμάτε και να αποδέχεστε όλα τα παιδιά τόσο για την προσπάθειά τους όσο και για τα επιτεύγματά τους.
- Αποδώστε την επιτυχία τους στην προσπάθεια και στην ικανότητά τους, έτσι ώστε να πιστέψουν ότι μπορεί να επαναλάβουν την επιτυχία.
- Να αποφεύγετε τις συγκρίσεις και τον ανταγωνισμό. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να ανταγωνίζονται τον εαυτό τους με βάση την προηγούμενη πρόοδο τους.
- Να αποδέχεστε τα παιδιά ακόμη και όταν πρέπει να απορρίψετε μια συγκεκριμένη συμπεριφορά ή αποτέλεσμα (η αποτυχία σε ένα τεστ δεν σημαίνει ότι είναι «αποτυχημένοι»)
- Ενθαρρύνετε τα παιδιά να αναλαμβάνουν την ευθύνη για μη αποδεκτές συμπεριφορές.
- Δείξτε τους ότι έχουν επιλογές στον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν
- Βοηθήστε τα να αναγνωρίζουν και να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, όπως και των άλλων
- Διδάξτε τα πώς να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους
- (π.χ. Μέσα από λογοτεχνικά κείμενα αναλύστε τα συναισθήματα που βιώνουν οι διάφοροι χαρακτήρες καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν. Προσφέρετε εναλλακτικές λύσεις)

3.Επιβράβευση

- Να είστε σαφείς και συστηματικοί όταν δίνετε επαίνους (π.χ. «ολοκλήρωσες την εργασία σου στην ώρα της» αντί «ήσουν πολύ υπεύθυνος»)
- Ο έπαινός σας να έχει σχέση με τη βελτίωση τους ή με την αξία του επιτεύγματός τους (π.χ. «παρατήρησα ότι έλεγξες ξανά όλα τα προβλήματα που έλυσες»)
- Βεβαιωθείτε ότι οι έπαινοι πραγματικά ενισχύουν την επιθυμητή συμπεριφορά (αποφύγετε να ξεχωρίσετε κάποιους μαθητές προσπαθώντας να επηρεάσετε την υπόλοιπη τάξη ή να επαινείτε χωρίς λόγο τους μαθητές μόνο και μόνο για να αντισταθμίσετε τις αποτυχίες τους)
- Βεβαιωθείτε ότι αναγνωρίζετε τη θετική συμπεριφορά με τρόπους που τα παιδιά εκτιμούν (π.χ. επειδή παραδέχτηκες ότι αντέγραψες από το βιβλίο σου δίνω μια ευκαιρία να ξαναγράψεις την εργασία σου).
- Βοηθείστε τα παιδιά να εστιάζουν στην πρόοδό τους και όχι στις αδυναμίες τους.

4.Στρατηγικές τροποποίησης συμπεριφοράς

- Προσπαθήστε η «τιμωρία» να είναι ανάλογη της παράβασης
- Αγνοείτε την άσχημη συμπεριφορά που δεν διαταράσσει τη ροή ή σταματήστε την με ένα μικρό νεύμα, ή μια ματιά.
- Σκεφτείτε μήπως ενισχύετε μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά (π.χ. να απαγορεύσετε μια εκδρομή-επίσκεψη).

- Προσέξτε: Η πρόθεσή σας δεν είναι να τιμωρήσετε ή να ταπεινώσετε το παιδί μπροστά σε άλλους.
- Εστιάστε την προσοχή σας στις ανεπιθύμητες συμπεριφορές τους και όχι στα προσωπικά τους χαρακτηριστικά
- Εξηγήστε με σαφήνεια στα παιδιά ποια συμπεριφορά χρειάζεται να αλλάξουν και πώς .

5.Στρατηγικές ενίσχυσης της οργάνωσής τους με :

- Πίνακα καθηκόντων (καταγραφή εργασιών σε τετράδιο)
- Ημερολόγιο καθηκόντων (π.χ. σημαντική ημερομηνία ανάθεσης εργασιών)
- Χρονοδιαγράμματα μελέτης (οργάνωση χρόνου και έλεγχος κατά τη διάρκεια)
- Πίνακα προτεραιοτήτων (ανάλογα με σπουδαιότητα και δυσκολία)
- Κατάλογοι ελέγχου (π.χ των αντικειμένων που θα χρειαστούν ανά μάθημα)

6.Αντιμετώπιση άγχους

- Μην υπερφορτώνετε με έργα τα παιδιά, ώστε να τους μένει και ελεύθερος χρόνος .
- Εξηγήστε όσα πρέπει να γνωρίζουν για τις εξετάσεις /τεστ.

Πρακτικές προσέγγισης (Πηγή : Παντελιάδου & Μπότσα, 2007).

OXI	ΝΑΙ
Μην κάνετε πως έχετε όλες τις λύσεις	Αναγνωρίστε ότι μπορούν να προσφέρουν σημαντικά και να συνεργαστούν αποτελεσματικά.
Μην βγάζετε βιαστικά συμπεράσματα	Αξιοποιήστε το χιούμορ
Μην υπερβάλετε στις κρίσεις σας	Δείξτε ευαισθησία και ζεστασιά
Μην κατηγορείτε, γελοιοποιείτε ή απειλείτε .	Έχετε θετική στάση
Αποφύγετε έντονες εκφράσεις	Δείξτε ειλικρίνεια
Μην υπόσχεστε όσα δεν μπορείτε να υλοποιήσετε	Ακούστε τα παιδιά.
Μην υποτιμάτε τις πληροφορίες και τις απόψεις των παιδιών .	Προσέξτε τη γλώσσα του σώματος και την έκφραση των συναισθημάτων σας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Λιβανίου Ε. (2004). Μαθησιακές δυσκολίες και προβλήματα συμπεριφοράς στην κανονική τάξη. Αθήνα: Κέδρος
- Μαυρόματου-Χατζικωντή (2019). Διαχείριση τάξεων για μαθητές που παρουσιάζουν δυσκολίες συναισθήματος και συμπεριφοράς. Εκδόσεις Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Μεσσηνίας.
- Νιζάμη, Χ. και Δόικου, Μ. (2017). Δυσλεξία και κοινωνικές σχέσεις με τους συνομηλίκους στο γενικό σχολείο: Η οπτική ενηλίκων με δυσλεξία. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 63, 86-101.
- Παντελιάδου, Σ. και Μπότσα, Γ. (2007). «Μαθησιακές δυσκολίες: Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γράφημα.
- Πολυχρονοπούλου, Σ. (2007). Ο δυσλεξικός έφηβος. Σύλλογος γονέων παιδιών με δυσλεξία και μαθησιακές δυσκολίες Θεσσαλονίκης- Β. Ελλάδος
- Woolfolk, A. (2007). Εκπαιδευτική Ψυχολογία. Μακρή-Μπότσαρη Επιμ. Εκδόσεις Έλλην.